

NEKOLIKO BELEŽAKA UZ STARU DUBROVAČKU KOMEDIJU „JERKO ŠKRIPALO“

MIROSLAV PANTIĆ

U neveliki skup komedija, koje su nam, obično bez naslova a uvek bez naznačenog autora i bez datuma nastanka, preostale od nesumnjivo bogate komediografske produkcije XVII. veka, ide i ona, koja je, prema imenu svog glavnog junaka, nazvana »Jerko Škripalo«.¹ Njen tekst je sačuvan u više rukopisa iz XVII. i XVIII. veka,² što najčešće nije slučaj s drugim komedijama iz istog stoleća i što može značiti jedino, da se ona negdašnjim ljubiteljima ove vrste književnosti zbog nečega sviđala. Današnjem čitaocu, međutim, ta stara komedija ne donosi mnogo uživanja; svatko, tko se odvaži da je pročita, brzo će se i lako složiti s ocenom, koju je o njoj pre blizu pola veka izrekao Pavle Popović, koji se prvi nad njom zaustavio. »Lepa nije — govorio je Popović s razlogom — ni jaka, još manje fina; naprotiv. Ona ima dosta grubosti, a naročito pornografije i skatologije... Ona nije ni vešto sastavljena, i jedna vrlo plitka intriga služi joj kao osnov; rasplet je još naivniji...«³

Ali ova komedija »ima kulturno-istorijske važnosti, jer crta prilike onoga doba u Dubrovniku«, i P. Popović, konstatujući i to, bio je još jednom u pravu.⁴ Sa smelošću, koja se kod dubrovačkih pisaca ne može sresti mnogo puta, ona prikazuje i ismeva nekog starog vlastelina, koji, po svemu što se o njemu kaže, nikako nije bio makar tko, već senator i jedan »od prvijeh«, »kelomna (stub) od grada« i bivši knez Republike. Stavljajući ga u bezbroj situacija, koje su sve nemoguće, i smešne, i koje se sve po njega svršavaju loše, nepoznati autor nije ipak bio, iako se to nekad malo odviše isticalo,⁵ sasvim u postupcima i obrascima dubrovačke komedije XVI. veka. Njegov Jerko Škripalo jeste komični i mahniti starac, kome nikad nije dovoljno ljubavnih avantura, ali koji baš zato i ispada smešan,

¹ Objavio ju je Milan Rešetar u publikaciji Četiri dubrovačke drame u prozi iz kraja XVII. vijeka, Beograd 1922, SKA, Zbornik za ist., jez. i književnost srpskoga naroda, prvo odelj., knj. VI, na str. 3—33.

² Isp. Rešetar, nav. delo, uvod, str. XII—XVI.

³ Dubrovačka komedija »Jerko Škripalo«, Godišnjica Nikole Čupića knj. XXIX (Beograd 1910), str. 318.

⁴ U istom delu i na istom mestu.

⁵ Isp. Popović, nav. delo, 318; Rešetar, nav. delo, X.

jer za njih nema ni osnovnih uslova, i jeste kao okorela tvrdica bliski rođak Dundu Maroju, ali on je, a to svi drugi ipak nisu, i izrazito negativna ličnost, koja tiraniše celu svoju okolinu, koja s predumišljajem pokušava da gurne u smrt sopstvenu ženu, jer je ne voli i jer mu ona smeta, koja nehumano kinji svoje radnike i poslugu, i koja se čak i prema državnim službama odnosi kao prema svojoj prćiji. Neka svim tim osobinama, koje je Škripalu pridao, naš autor i nije pomišljao da ovaj lik učini dubljim i težim od drugih, koji su mu slični u ranijim komedijama — da je to i želeo, njegove umetničke snage nisu bile dovoljne da mu obezbede uspeh! — neka je u svemu tome pokušavao da ide za savremenom komedijom improvizacije i profesionalnih glumaca, koju je bez sumnje imao prilike da vidi, ostaje ipak nesumnjivo, da je ispisujući redove ove komedije, svoje pero topio u jed svoga nezadovoljstva i da je za nas tako ostavio jasan trag neke slobode opažanja i izraza, koja je u jednom trenutku dubrovačke intelektualne klime u XVII. stoljeću bila dopustiva.

Već i sama ta odlika bila bi dovoljna da ovoj komediji obezbedi nešto više pažnje i da potakne želju za koliko je moguće bližim određivanjem vremena, iz koga je potekla. No pravo na tu pažnju i uslove za tu želju njoj daje i jedan dalji momenat. Bila koliko mu drago dubrovačka komedija iz XVII. veka nevelika po svojim umetničkim kvalitetima, — bez jedne podrobnije analize to je dosad istaknuto mnogo puta, — ona je ipak značajna, s obzirom na to, da u književnosti malenog grada produžava jedan književni rod, koji je u prethodnom stoleću bio tamo na izuzetnoj visini i s obzirom na to, da je, kraj svega što se može reći o izvornosti njene invencije i o vrednosti njene inspiracije, dubrovačkom čoveku govorila o njemu samom i o njegovim bližnjima, i to govorila mu kroz usta sugrađana i poznanika, a ne, kao u većem delu Evrope u to doba, kroz usta plaćenih profesionalnih glumaca iz Italije. Pa uprkos tome, koliko je malo poznata ta komedija! Mi još uvek ne znamo ni njene pisce ni datume njenih premijera, i u neprilici smo zato, kad treba da govorimo o njenu razvoju. Obično zbog toga ponavljamo, da su sve te komedije napisane i prikazane pred kraj XVII. veka,⁶ a što se tiče autora, ako ih sve ne pripisujemo glatko Korčulaninu Petru Kanaveloviću,⁷ izvlačimo se napomenom, da »ma kako se . . . s vremenom riješilo to pitanje autorstva, ono vjerovatno ne će imati presudne književno-historijske važnosti, jer u tim našim komedijama nije nigde izražen lični odraz svijeta niti se u kojoj od njih očituje superiorniji komediografski talenat«.⁸

Sve se to, naravno, ponavljalo i ponavlja i kad je reč o našoj komediji. I njen je pisac nalažen u Kanaveloviću, bilo s nešto rezerve,⁹ bilo

⁶ Na pr. Francev F., Dva dubrovačka komediografa iz kraja 18. stoleća (Prilog za istoriju dubrovačke drame), Prilozi za književnost, jez., ist. i folklor VIII (Beograd 1928), str. 160, ali i mnogi drugi.

⁷ Napr. Radatović V., Petar Kanavelović kao pisac komedija, Prilozi za književnost . . . IX, 1929, str. 32—70.

⁸ Kombol M., Poviest hrvatske književnosti do narodnog preporoda, Zagreb 1945, str. 286.

⁹ Rešetar, nav. delo, str. VII—X.

čak i sasvim odlučno.¹⁰ A u pogledu na vreme, kad je na dubrovačkoj pozornici prikazana, ni kod nje se nikada nije posumnjalo u zapis s jednog od kasnijih rukopisa, u kome se za nju, kao i za »Pijera Muzuvijera«, »Bena Poplesiju« i »Vučistraha«, koji su u tom rukopisu sačuvani takođe, kaže da su »bile prikazane prid dvorom na 1699«. ¹¹ Vinko Radatović, jedino, pokušao je da unese nešto svetlosti u zamršene odnose između ovih komedija, pa je u jednoj prilici za komediju »Jerko Škripalo« iznosio dokaze, da je nizom svojih scena istovetna s komedijom »Šimun Dundurilo« i da, prema tome, predstavlja njen kasniji plagijat.¹²

Treba, doduše, istaći, da je put, koji bi morao dovesti do tačnijeg zaključivanja o vremenu, u kome je ova komedija izrađena, naslućen već odavno kako valja. »Za vrijeme kada je napisan »Jerko Škripalo« — pisao je M. Rešetar — moglo bi nam poslužiti i ime »žudeła« Arona Koen a i »kandžilijera« Mara Ruga, ako su to, kako je sva prilika, imena jednog Židova, koji je u to doba zbilja živio u Dubrovniku, i ondašnjeg pisara dubrovačke kancelarije«. ¹³ Pritom Rešetar je mislio na dva spomena realnih ličnosti, koji se u komediji čine; oba se nalaze samo u jednoj njenoj verziji — onoj, koju ima rukopis biblioteke Male braće u Dubrovniku, zaveden pod starim brojem 38¹⁴ — i oba su kasnije u istoj verziji prečrtana i zamenjena drugim. U prvome (čin I, scena 9), Jevrejin Merdohain, jedno od važnijih lica u komediji, kaže nekom prilikom: »A molio me Aron Koen, da mu kupim 30—40 vedar vina«, a u drugom (čin II, scena 2) Jerko Škripalo, ljut na beračice grožđa, za koje misli da su ga pokrale, a koje mu odgovaraju drsko, s uvredama i kletvama, uzvikuje, pokušavajući da ih zaplaši: »Amo, pudaru, pođ mi po Mara Ruga (druga ruka ispravlja u: kandžilijera), da mi je učinit lamemat na ove lupežice«, na što mu one dobacuju, opet s prkosom: »Ti ćeš nas na Mara Ruga (druga ruka ponovo prepravlja u kandželijera), a mi ćemo tebe na sindike i na fontanu, dje se svak umiva«. ¹⁵

Prema Rešetarovoj sugestiji, dakle, imena ove dvojice bivših Dubrovčana, očuvana skoro slučajno u rukopisu komedije, koji je inače najstariji i najbolji,¹⁶ mogla bi da posluže kao ključ za rešenje pitanja njene hronologije. Trebalo je sada na osnovu toga provesti sistematsko arhivsko traženje i do rezultata bi se moralo doći; za čudo, nitko se time nije pozabavio. Samo uzgredno i u jednoj opreznj belešci, književni istoričar Franjo Fancev izneo je slutnju: »Ne krije li se za »žudelom Aronom Koenom« komedije dubrovački rabin Aaron Lunelli-Coen, koji

¹⁰ Radatović, nav. delo, str. 34 i dalje.

¹¹ Ist. Rešetar nav. delo, str. 1.

¹² Šimun Dundurilo, dubrovačka komedija XVII. veka. Beograd 1931, SKA, Zbornik za ist., jez. i književnost srp. naroda, prvo odelj. knj. XXIII. uvod, str. XVI i dalje.

¹³ Nav. delo str. X, u nap.

¹⁴ Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich nella libreria de' RR. PP. Francescani di Ragusa, Zara 1860, str. 15.

¹⁵ Rešetar, nav. delo, str. 8 i nap. 14 na str. 17.

¹⁶ Isto, str. XV.

je, kako to spominju dubrovački literarni historici S. Cevra, I. M. Matijašević i S. Dolci, izdao g. 1657. neke komentare knjigama Sv. pisma.¹⁷

Taj jevrejski sveštenik i viđeni dubrovački trgovac, učeni naučnik i pisac dela »Zekan Aron« (»Brada Avramova«), koji se rodio oko 1586. a živeo do marta 1656. godine,¹⁸ zaista bi mogao biti Aron Koen iz naše komedije. S obzirom na to, da tačno znamo, kad je on umro, godina njegove smrti imala bi značiti poslednju, u kojoj je »Jerko Škripalo« složen. Međutim, stvar ipak nije tako jednostavna, i Fancev je dobro učinio, što je u onom momentu ostao samo kod slutnje. Jer kako se posle moglo videti, ime koje je ovaj poznati rabin nosio, imali su i drugi Jevreji, o kojima se nalaze dubrovački arhivski zapisi. Već prema podacima, koje je izneo Tadić, može se konstatovati, na primer, da je 1573. bio neki Aron Koen, kome je na nekom brodu tad propalo petnaest snopova kozjih koža, ili pre 1594. opet neki drugi, kome se te godine pominje udovica Rene.¹⁹ Kada se pak uz sve to uzme u obzir, da se Tadićevi podaci zaustavljaju kod polovine XVII. veka, neizvesnost u pogledu stavljene pretpostavke postaje još znatno veća.

Ostalo je, prema tome, da se među dubrovačkim kancelarima potraži onaj, koji se zvao Maro Ruga, ne bi li se tako došlo do sigurnije osnove za datiranje komedije. Jedan kancelar s tim imenom i s takvim prezimenom zaista je zabeležen u arhivskim dokumentima. On, samo, nije kancelar grada, već kancelar dubrovačke Župe, što niukoliko ne smeta, nego čak bolje odgovara radnji komedije, koja je smeštena u seoce Šumet, gdje su sva glavna lica došla zbog berbe.²⁰ Šumet je nad Dubrovačkom Rijekom, a na domaku Župe, pa je u to vreme bio pod nadležnošću župskoga kancelara; otud je sad shvatljivo, zašto stari Jerko hoće da svoje beračice tuži kod »kandžilijera Mara Ruga«. O Rugi, srećom, imamo sve potrebne vesti: on je za kancelara Župe izabran 18. aprila 1614. godine²¹ i ostao je u službi neprekidno do smrti, 11. juna 1656. godine.²² To je jedini kancelar Župe u XVII. veku, koji se tako zove,²³ i uopšte jedini Maro Ruga među svim dubrovačkim kancelarima, kako onima u gradu, tako onima po ostrvima i selima. Bastardni potomak ugledne pučanske porodice Ruga — vanbračni je sin Petra Marina Ruga i Reine

¹⁷ Dva dubrovačka komediografa . . ., str. 161, u nap.

¹⁸ O njemu opširno piše J. Tadić u delu Jevreji u Dubrovniku do polovine XVII. stoljeća (Sarajevo, »La benevolencia«, 1937), str. 329—345, i passim.

¹⁹ Isto, str. 236 i 378.

²⁰ Potvrde za to, izvedene iz teksta same komedije, vid. u nav. delu P. Popovića, str. 324—325.

²¹ Državni arhiv u Dubrovniku, Consilium Rogatorum 84 (1613—1615), 126^v: Die Veneris XVIII Aprilis 1614 a prandio. Electio Cancellarij Breni: Marinus Petri Rugia. Svi dalji arhivski dokumenti koji se navode, pripadaju istom arhivu.

²² Libro di cassa pubblica dell'anno 1634—1656, f. DCCXXI: Adi detto (t. j. 26. juna 1656) ducati quatro à detto (t. j. Marino Rughia, Cancelliere à Breno) per mesi uno giorni 10 sino 11 Giugno 1656 che fori.

²³ Pre Mara Ruga kancelari su tamo: Staneta Jesussovich i Vincenzo di Giovanni, a posle: Natale Garglieni (1656—1664), Antonio Istri (1664—1666), Luca Belli (1666—1673), Giorgio Miroslavich (1673 do iza 1718).

Candiotta iz Barlette²⁴ — Maro je skoro ceo svoj život proveo u Župi, gdje je imao kuću i imanje²⁵ i gde je svakako zbog toga i želeo da bude kancelar.

Precizni podaci o njegovu službovanju u kancelariji Župe ovlašćuju nas, da o komediji »Jerko Škripalo« kao nesumnjivo utvrdimo ovo: ona je nastala posle 18. aprila 1614., kada je Ruga za kancelara postavljen, ali pre 11. juna 1656., kada je on umro. Istovremeno, tim se podacima identifikuje, ovoga puta bez ikakve sumnje, i ličnost »žudjela« Arona Koena, koga komedija spominje; to je zaista ugledni rabin i dubrovački trgovac, o kome stari dubrovački biografi govore. Kako je on punoletan postao 1614., a umro, kao Ruga, 1656. godine, osnovnim datumima njegova života ne dobijamo, nažalost, ništa za dalje približavanje tačnom vremenu postanka naše komedije. Zato možemo reći jedino to, da je ona u jednoj od ove četrdeset i dve godine — još uvek neizvesno u kojoj — napisana i prikazana u Dubrovniku po svoj prilici u vreme karnevala i na otvorenom prostoru dubrovačkih trgova. Ona je zasad jedina dubrovačka komedija, za koju je nepobitno utvrđeno da pripada vremenu Dživa Gundulića i Džona Palmotića, to jest književnosti, koja se u Dubrovniku pisala pre katastrofalnog zemljotresa 1667. godine. Što se ona u tolikom svom delu slaže s komedijom »Šimun Dundurilo«, moglo bi se tumačiti na nekoliko načina — na primer da je i »Dundurilo« iz istoga vremena i od istoga pisca, iz koga je i od koga je i »Jerko Škripalo«, ili da je on ipak nastao kasnije i pod uticajem prvoga — ali se, bar zasad, ni do kakve sigurnosti ne može doći.

Teško je, isto tako, i na drugi koji način suziti dosta veliki vremenski raspon, u koji smo, na osnovu arhivskih spomena, našu komediju mogli staviti. Možda bi nam to i pošlo za rukom, kada bismo znali, kakvo je prezime imao onaj »Stijepo šavac između Ponte«, o kome se u komediji još govori (čin II, scena 7), ili kakvo je ime nosio onaj Tesla, o kome je reč takode (I, 9). Na nevolju, autor komedije nije imao potrebe da te podatke daje — jer su to sigurno bile ličnosti, koje je svaki gledalac znao veoma dobro — pa je sada bez njih skoro nemoguće tražiti po spisima. Jedan se Tesla u to vreme zvao Ivan i bio je Lukin,²⁶ pa kako je 1648. i 1656. imao posla s dubrovačkim kriminalnim sudijama, nije isključeno, da je baš to onaj, na koga raspušteni Maro, sin Jerkov, čini aluziju kad kaže: »Ili trebuje providžat dinare na koji mu drago način, ili saltar in mare, ili učinit s Teslom kumpaniju in pace et in carità«.

S najvećom oprežnošću, istina, moglo bi se pretpostaviti, da je komedija »Jerko Škripalo« starija i od godine 1651. Te godine, naime, se-

²⁴ Čingrijina genealogija dubrovačkih Antunina (rkp. u Državnom arhivu u Dubrovniku), str. 23'. Isp. i Testamenta notariae 45 (1577—81), f. 123 (Testamentum nuncupativum quondam Petri Marini Bartholomaei Rugia) i Test. not. 50 (1595—99), f. 102—103 (Testamentum cum additione Paulae relictiae quondam Marini Rughia).

²⁵ Isp. na primer Lamenta de intus et de foris 42 (1643—44) f. 11 ili Consilium minus 72 (1622—24), f. 151.

²⁶ Isp. Consilium Rogatorum 101 (1648—49), 23'—24 ili isto 105 (1653—54), 134.

nat je najpre, 21. januara, doneo jednu oštru zabranu one hazardne igre s kartama, koja se zvala bašeta,²⁷ a zatim je, 27. novembra, izglasao opširnu uredbu o kaznama, koje su čekale svakoga, tko se usudi da »javno ili privatno, pod bilo kakvim razlogom i iz kakvih mu drago motiva« govori protiv vlade i njenih činovnika, bilo onih u gradu, bilo onih, koji se šalju po teritoriji;²⁸ stoga nije mnogo verovatno, da bi nepoznati pisac mogao da posle toga, bar za neko vreme, prikazuje Mara kao ljubitelja bašete — u jednoj sceni on, na primer, govori: »Onomadne bijah ti skrokô njeke tries ungara, to mi ih neki vrug i dignu na bašete« (čin I, scena 9) — ili da otvoreno i neuvijeno, bez milosti i mere, ismeva i ruži jednog senatora, koji je jednom biran, a sprema se da bude biran opet za kneza Republike, pa makar on bio, kao što po svoj prilici i jeste, i sasvim izmišljena ličnost.

Tačnijim fiksiranjem hronoloških okvira komedije »Jerko Škripalo« dobitak se ipak ne svodi samo na to, što smo sad znatno bliže trenutku, u kome su je Dubrovčani prvi put videli i što je blagodareći tome razvoj dubrovačke komedije posle Držićevih vremena unekoliko jasniji; s utvrđivanjem ovih okvira mi smo takođe došli i do mogućnosti, da barem ponešto razjasnimo u misteriji, koja pokriva njena autora. U svetlosti podataka, koje smo izneli, ne će, držimo, biti više moguće bar ovu komediju pripisati Korčulaninu Petru Kanaveloviću. Jer ovaj tako plodni dalmatinski pisac i toliki kasniji prijatelj Dubrovnika i njegove književnosti rođen je tek 1637. godine i u vreme, kad su dubrovački amateri prikazali komediju »Jerko Škripalo«, sigurno nije bio još po prvi put ni došao u Dubrovnik, a u svakom slučaju još je morao biti vrlo daleko od onakva poznavanja dubrovačkog jezika i dubrovačkih prilika, kakvo je u ovoj komediji pokazao njen nepoznati pisac.

Pa kad nije Kanavelović, tko bi morao biti taj neznani komediograf, koji je živio i radio u Dubrovniku u prvoj polovini XII. veka? — Njegovo ime, nažalost, sada nije moguće utvrditi, i odgovor će ostati odložen sve donde, dok se ne nađu bolji rukopisi ili precizniji izvori, koji će nam u tome pomoći. U ovom trenutku mogu se tu izneti samo neka naslućivanja, za koja stari dubrovački biografi mnogo bliži vremenu, koje dolazi u obzir, i mnogo bolje obavešteni, nego što mi možemo biti, daju neke nade i pružaju neke oslonce.

Za godine pre zemljotresa od 1667., ti biografi pominju dva komediografa, ali ne beleže, kao za pakost, naslove njihovih dela. Jedan je od njih Džanluka Antica, rimski doktor prava i docniji sekretar Republike, za koga Saro Crijević govori da je pisao na »ilirskom« jeziku »izvesne pesme i vrlo elegantne komedije«, koje još postoje.²⁹ A drugi je Frano

²⁷ Cons. Rog. 102 (1649—51), 214: Prima pars est de prohibendo ludum alearum vulgo dictum la Bassetta tanquam pernicialem Civitati nostrae . . . (pa se dalje nabrajaju kazne za prekršitelje).

²⁸ Ceo tekst je u Cons. Rog. 103 (1651—52), 176—177.

²⁹ Bibliotheca Ragusina (prepis u Biblioteci Male braće u Dubrovniku) str. 1439: »Illyricas Musas studiosae coluit, hinc nonnulla poemata et elegantissimae commediae ab eo editae adhuc extant, et non sine voluptate leguntur«.

Radaljević, takođe kancelar dubrovačke gospode, za koga Frančesko Appendini svedoči da je sastavljao drame, od kojih je i on sam znao za jednu, ali je nije video.³⁰ Kako je Antica umro 30. januara 1668. godine,³¹ a Radaljević, sa skoro celom porodicom, završio 6. aprila 1667. u zemljotresu,³² očito je da je njihov eventualni komediografski rad mogao pasti samo pre 1667. godine. U jednome od te dvojice dubrovačkih pučana verovatno će se jednom i otkriti pisac komedije »Jerko Škripalo«, ukoliko se, štaviše, ne pokaže, da je ispod njihova pera izišla i još koja između dubrovačkih komedija XVII. veka.

Uz pretpostavku, opravdanu, kako se čini, da jednome ili drugome od njih pripada zasluga za sklapanje naše komedije, čini nam se, da se može dodati i to kako će, sudeći po nekim znacima, ova zasluga pre pripasti Antici. Jer po arhivskim podacima Radaljević je bez prestanka bio na svom kancelarskom poslu, najpre kao koadjutor, a od 9. decembra 1650. i kao kancelar,³³ pa nije verovatno, da bi on mogao da skupi toliko hrabrosti, koliko je ipak bilo potrebno, da se na dubrovačku scenu iznese jedan skroz degenerisani i jadni dubrovački senator, ili nije bar verovatno, da bi ga i posle toga senat ostavio na istom mestu. Naprotiv, Antica je, svakako zbog neke krivice, 22. oktobra 1650. svoju kancelarisku službu izgubio³⁴ i živeo je još dugo u Dubrovniku kao privatna ličnost od prihoda zemlje i trgovine i od advokatskih poslova, dok nije mnogo kasnije ponovo stekao milost i poverenje gospara. Možda je on ovu smelu i ujedljivu komediju pisao u tom intervalu kao svoj odgovor na mržnju nekog uticajnog senatora, zbog čijeg je dejstva službu izgubio, a može biti i to, da ju je napisao još ranije i da je upravo ona predstavljala onu krivicu, zbog koje je iz spiska kancelara brisan. Jer, zaista, šta mi sad znamo o predistoriji te komedije? Ona je mogla biti svakakva, i nije isključeno, da je jedna od ovih dveju alternativa tačno pogoda.

Zanimljiva je, i ovde se mora spomenuti, misao, koju je F. Fancev izneo odavno, ratujući protiv »kanavelovićomanije«, kako je nazvao uistinu nešto preterano vezivanje Kanavelovića za autorstvo svih dubro-

³⁰ Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de'Ragusei, tomo II, Ragusa 1803, p. 288.

³¹ Matice mrtvih župnog ureda sv. Andrije na Pilama I (1659—1741), 8: »Anno Domini 1668. die 30 Januarij. Joannes Lucas Antizza aetatis suae annorum circiter 57 in domo suo in communione. Sanctae Matris Ecclesiae animam Deo reddidit cuius cadauer sepultum est die 31 eiusdem mensis in Ecclesia Sancti Dominici Ragusij. Reverendo Patri Pasciat confessus est die 28 eiusdem mensis sanctissimoque viatico refectus est per me Lucam Marini Parochum S. Andreae Pillarum die 29 et sacra olei unctione roboratus die 30 dicti mensis.

³² Čingrijiina genealogija . . . str. 228.

³³ Cons. Rog. 102, 192: Electio cancellarij loco ser Ioannis Lucae Antizza non delati ad Excellentissimum Maius Consilium pro eum firmando cum salario, honore et onere consuetis: Ser Franciscus Radalaeus.

³⁴ Isto 158': odbacuje se predlog de deferendo ad Maius Consilium pro firmando ser Joannem Lucam Antizza cancellarium pro uno anno cum salario et onere consueto. A 5. novembra iste godine takođe propada predlog de conducendo ad idem officium cancellarij Ioannem Lucam Antizza cum diminutione ducati unius de salario annuali quod per antea habuit (Isto 174').

vačkih komedija XVII. veka. Po njemu, verovatno je Džanluka Antica bio onaj dubrovački pisac, koji je »ugledanjem u talijansku komediju 17. stoljeća, a i studijem dubrovačke komedije 16. stoljeća«, obnovio ovaj književni rod u Dubrovniku.³⁵ To može biti sasvim tačno, ma da je ne tačno, što je Fancev, zaveden informacijom iz Appendinija, po kojoj je Antica umro 1688., verovao, da se ceo njegov rad na obnovi dubrovačke komedije odvijao tek od 1667. do 1688. godine. Morao se naprotiv, ako je obnova komedije uistinu njegovo delo, odvijati znatno ranije, jer evo gde smo jednu od tih dubrovačkih komedija našli pre 1656. ili čak pre 1651. godine.

³⁵ Dva dubrovačka komediografa . . . , str. 167.

R é s u m é

QUELQUES NOTES SUR »JERKO ŠKRIPALO«, VIEILLE COMÉDIE RAGUSAINE

La comédie Jerko Škripalo, une des rares pièces de théâtre du 17e siècle qui nous soient conservées, a été jusqu'à présent attribuée le plus souvent à Petar Kanavelović, tandis que la date de sa première représentation a été placée vers la fin du 17e siècle ou, plus précisément, en 1699, ainsi que c'est marqué sur un manuscrit de cette comédie. Il n'y a que Franjo Fancev qui, partant de la mention que l'on fait dans le texte de la comédie d'Aron Koen, a émis la supposition que cette pièce pourrait être antérieure à 1656, année de décès de ce Juif ragusain bien connu, commerçant et homme de lettres. Toutefois, l'hypothèse de Fancev ne pouvait pas être acceptée sans réserve, puisqu'il n'est pas certain qu'à cette époque il n'y ait eu à Dubrovnik qu'un seul Juif de ce nom et que la mention de ce nom dans le texte de notre comédie se rapporte précisément à lui.

Cependant, dans une vieille copie de cette comédie, on mentionne encore un autre personnage réel, habitant de la ville de Dubrovnik de cette époque. C'est le chancelier de Župa Marin Ruga. D'après les données trouvées par l'auteur dans les archives, Ruga a exercé les fonctions de chancelier de Župa du 18 avril 1614 jusqu'à sa mort intervenue le 11 janvier 1656. Il en résulte avec certitude que la comédie Jerko Škripalo date de cette époque et, partant, que son auteur ne peut être Petar Kanavelović, originaire de Korčula, qui vivait de 1637 à 1719. L'auteur est plutôt porté à considérer le Ragusain Džanluka Antica comme auteur de cette comédie. Avec Frano Radaljević, Antica est mentionné par les vieux biographes ragusains comme auteur de comédies de cette époque. Antica a été privé des fonctions de chancelier de la République le 20 octobre 1650, pour avoir commis quelque faute, peut-être même pour avoir écrit précisément cette comédie (étant donné qu'on y raille, d'une façon grossière et acerbe, un noble ragusain), de même qu'il est fort bien possible qu'il ait écrit cette comédie hardie et caustique immédiatement après octobre 1650, pour riposter à la haine d'un sénateur puissant, par l'influence duquel il aurait perdu sa place.